

GRAPHOLOGIE.

DOOR

Dr. D. HUIZINGA.

In sommige tijdschriften vindt men van tijd tot tijd, doorgaans onder de afdeling »Allerlei'', een rubriek, getiteld »Graphologie'' of iets dergelijks. Deze bevat dan facsimile's van handschriften met de aanduiding van het karakter der schrijvers. Het zou mij niet verwonderen, als menigeen onder de lezers dier tijdschriften gewoon was die rubriek minachtend over te slaan, met de gedachte: die handschriftenbeoordeeling staat vrij wel op één lijn met de chiromantie, de kunst om uit de lijnen van de hand iemands toekomst te voorspellen of met het horoscopoptrekken, waarbij men hetzelfde doet uit den stand der sterren bij iemands geboorte. Alles middeleeuwsche hersenschimmen, tegenwoordig afgedaald tot boerenbedrog!

Niet allen echter denken zoo. Er zijn er, en daaronder mannen van zeer goede wetenschappelijke reputatie, die met de graphologie hoog loopen. Zoo onder anderen PREYER, vroeger professor in de physiologie te Jena, die onlangs een werk deed verschijnen, getiteld: *Zur Psychologie des Schreibens, mit besonderer Rücksicht auf individuelle Verschiedenheiten der Handschriften*. In dat boek tracht hij de graphologie op wetenschappelijke grondslagen te vestigen. Vooreerst komt hij door de studie van talrijke handschriften van bekende personen tot graphologische regels: deze of die eigenaardigheid van het handschrift wijst op deze of die karaktertrek. Maar bovendien tracht hij de vraag te beantwoorden: waarom moet iemand met zulk een karakter zoo schrijven? Eerst door dat antwoord wordt de empirische regel wetenschappelijke theorie.

De eerste baanbreker op dit gebied is PREYER niet. Deze eer komt toe aan den abbé MICHON, wiens *Système de Graphologie* (10e edit. 1891) en *Méthode pratique de graphologie* (5e edit. 1891) de grondslagen hebben gelegd voor het meeste wat op dit gebied later verricht is. Bovendien is veel materiaal verzameld door CREPIEUX-JAMIN in zijn *Traité pratique de Graphologie*. Wat in Duitschland over graphologie verschenen is bepaalt zich meest tot kleinere brochures, waarvan de voornaamsten zijn: SCHWIEDLAND, *die Graphologie* (1888), SCHOLZ, *die Handschrift und ihre charakteristischen Merkmale* (1885), MACHMER, *über Graphologie* (1889). Tijdschriften die aan deze studie gewijd zijn, zijn: *la Graphologie* (redacteur: VARINARD) en *die Handschrift. Blätter für wissenschaftliche Schriftkunde und Graphologie*. (Dit laatste zal onder redactie van LANGENBRUCH, te beginnen met 1 April 1895, maandelijks verschijnen.)

Wanneer ik hier een overzicht tracht te geven van PREYER's resultaten, dan doe ik dat niet als geloovig adept van alle graphologische wijsheid die in dit boek verkondigd wordt, maar toch met de overtuiging dat aan de handschriftleer een onmiskenbare waarheid ten grondslag ligt, en dat de grapholoog een nog weinig bearbeid gedeelte bewerkt van het grensgebied tusschen physiologie en psychologie, dat in den laatsten tijd aan zijn lange wetenschappelijke verwaarloozing begint ontruikt te worden.

Onze bewegingen worden beheerscht door het centraal zenuwstelsel. Wanneer verschillende menschen zich op verschillende wijze bewegen, dan zijn die verschillen afspiegelingen van verschillende processen in het centraal zenuwstelsel. Een voortvarend, driftig mensch maakt dezelfde bewegingen anders als een phlegmatisch, traag mensch. En dat verschil springt duidelijk in het oog. Wij herkennen velen aan hun gang, b.v. ook zonder hun gelaat te zien, al kunnen wij ons dikwijls geen rekenschap geven waarin zij zich onderscheiden. En nog beter dan aan hun gang, herkennen wij hen aan hun handschrift. Bovendien, terwijl alle andere bewegingen uit den aard der zaak vluchtig en voorbijgaand zijn en geen blijvende sporen nalaten, hebben de schrijfbewegingen nog dit voor, dat zij zich als 't ware in het handschrift fixeeren en zodoende beter voor bestudeering en vergelijking vatbaar zijn.

Waarvan hangt het karakter van een schrift af? In de eerste plaats: niet van de hand. Als men zich oefent, zooals PREYER gedaan heeft, om met andere lichaamsdeelen (voet, mond, elleboog) te schrijven,

dan vertoont het aldus ontstane schrift volkomen duidelijk de individueele eigenaardigheden van het handschrift. En evenmin heeft het oog op het karakteristieke van de »hand" noemenswaarden invloed. Met gesloten oogen schrijft men eenigszins onzekerder, maar overigens dezelfde hand. Dit is daarom van belang, omdat het duidelijk bewijst dat de eigenaardigheden van het schrift van centralen oorsprong zijn, in de hersenen ontstaan.

Wat heeft nu de handschriftenstudie aan PREYER geleerd met betrekking tot karakter-eigenaardigheden? Ik kan hier natuurlijk niet al zijn uiteenzettingen, al was 't ook maar verkort, wedergeven, en moet mij tot enkele grepen bepalen, hoofdzakelijk om mijne lezers een denkbeeld te geven van hetgeen zij bij het lezen van PREYER's boek zullen ontmoeten.

Eminente menschen, vrij van ijdelheid en praalzucht, schrijven doorgaans zeer eenvoudig, zonder onnoodige krullen en versieringen. Zoo b.v. DARWIN, SCHLEIDEN, SCHWANN, HELMHOLTZ, PASTEUR, KÉKULÉ, ROBERT KOCH. Wie zijn letters met allerlei krulletjes en overbodige toevoegsels opsmukt, staat geestelijk niet zeer hoog, hij is allicht geaffecteerd en wil door uitwendig vertoon vergoeden wat hem aan innerlijke waarde ontbreekt.

De schoolopvoeding leert ons regelmatig en uniform schrijven, allen op dezelfde manier. Later, als het kind man wordt en zijn karakter zich meer ontwikkelt en vastzet, emancipeert hij zich langzamerhand van die uniformiteit, hij krijgt een eigen hand en schrijft misschien minder mooi maar karakteristieker. Vrouwen emancipeeren zich dikwijls minder van het schoolschrift, tusschen vrouwenhanden is minder verschil dan tusschen mannenhanden, zij schrijven regelmatig, meer uniform, minder karakteristiek. Aan een vrouwenhand heeft de grapholoog dus dikwijls niet veel. De geheimste roerselen van het vrouwenhart blijven dus ook voor den onbescheiden grapholoog verborgen, nach wie vor.

Ook menschen die krachtens hunne betrekking zich meer of minder moeten toeleggen op sierlijk schrift, bureau- en kantoorschrijvers, kunnen hun karakter in hun schrift minder doen uitkomen, omdat zij zich, door de kalligrafische regels gedwongen, bij het schrijven een zekeren dwang moeten opleggen. Ook hun schrift is dus van geen groote graphologische beteekenis.

Wie met ronde, boogvormige lijnen schrijft, zonder scherpe hoe-

ken en punten, is zachtaardig, toegevend, conciliant. Geleidelijkheid van vingerbewegingen wijst op geleidelijkheid in karakter, op afkeer van scherpe tegenstellingen. Maar wie hoekige, scherp gepunte letters maakt, waarbij alle afronding in het schrift ontbreekt, is eigenzinnig, hard, steil, onverzoenlijk.

Zijn alle letters waarbij dit te pas komt, zooals de a, b, d, g, o en andere, van boven zorgvuldig gesloten, terwijl de sluiting beneden verwaarloosd wordt, zoodat het geheele schrift een reeks van boogjes gelijkt, dan wijst dit op terughoudendheid, geslotenheid. Wie daarentegen zijn letters van boven open laat, is openhartig, mededeelzaam.

Wie een hoogen dunk heeft van zich zelf, hecht aan al wat hij doet, ook aan wat hij schrijft, groot gewicht, en om de belangrĳheid daarvan te doen uitkomen, is hij geneigd van de eerste letter uit, vooral als 't een hoofdletter is, een streep onder 't geheele woord of een gedeelte er van te maken. Een andere eigenaardigheid van menschen die zeer met zich zelf ingenomen zijn is het schrijven van bijzonder groote hoofdletters, in vergelijking met de volgende letters, vooral als zij tevens breed zijn. Zulke menschen maken zich zelf ook breed, dringen zich op den voorgrond. Zijn de hoofdletters daarentegen hoog en bijzonder smal, dan dųrven zij zich niet breed maken, dan gaat met groot zelfgevoel vreesachtigheid gepaard. Zulke menschen zijn allicht confuus, maar tevens ten gevolge van hun zelfgevoel kwalĳknemend en gevoelig voor ingebeelde krenkingen.

Een waarlijk bescheiden mensch maakt nooit overmatig groote hoofdletters.

Een schrift waarin talrijke onnoodige lange halen naar beneden voorkomen aan 't einde van hoofdletters of van woorden, is van een egoïst. Die halen zijn »Egoïsmusschleifen" zegt PREYER. En hij verklaart dat op de volgende wijze. Egoïsme openbaart zich bij het kind door alles te willen hebben, alles naar zich toe te halen. De voorstelling van die beweging wordt bij het kind overmatig sterk en kleine sporen van die beweging om de dingen naar zich toe te halen worden later onbewust bij andere bewegingen, zooals bij de schrijfbewegingen, bijgemengd.

Dat zijn eenige voorbeelden van hetgeen PREYER opmaakt uit den vorm der letters. Er is nog veel meer, wat ik hier in deze simpele aankondiging niet kan vermelden. Wie kennis wil maken met den »Protektionsstrich", met den »Kommandostrich", met den »Zug des

Staatsanwalts'', en allerlei andere merkwaardigheden, moge 't boek zelf lezen.¹

Niet minder dan de vorm der letters is de verbinding der letters onderling van graphologisch belang. Staan alle letters afzonderlijk, dan staat bij den schrijver de productie van nieuwe denkbeelden op den voorgrond, minder de logische verbinding en de verwezenlijking van die denkbeelden. Hij is origineel, een idealist. Wie alle letters van een woord aan elkaar verbindt, is een praktisch man, een logisch denker. Utopisten, plannenmakers, dwepers schrijven de letters afzonderlijk. Maar ook begaafde dichters, menschen met rijke fantasie. Zulk een wijze van schrijven doet in 't algemeen een minder rustig verloop der voorstellingen vermoeden.

Uit energieke spierbewegingen kan men niet altijd besluiten tot een krachtigen wil. Er zijn athleten met geringe moreele energie en fysiek zwakke menschen met een ijzeren wil... Maar er zijn ook menschen voor wie krachtontwikkeling, energiek optreden, zoowel in fysieken als moreelen zin, een behoefte, een genot is. Zulke menschen maken ook hunne schrijfbewegingen onbewust krachtiger dan strikt noodig is, zij drukken sterk op de pen, maken dikke neerhalen. Het tegengestelde uiterste, de neerhalen even dun als de ophalen, dun schrift, is het gevolg van zwakke spierwerking. En die zwakke spierwerking kan samenhangen zoowel met fysieke zwakte, als met zwakheid van wil.

¹ Het ontbreekt bij PREYER ook niet aan verhalen die men, bij allen goeden wil, toch niet zonder een ongeloofig glimlachje kan lezen. Een staaltje er van is het volgende: Er waren twee zusters. De moeder was overleden. De oudste zuster deed voor den vader en de overige kinderen de huishouding. Zij was min of meer bazig en voerde het bestuur met vaste hand. In haar handschrift had zij zeer duidelijk het eigenaardige horizontale streepje door de onderste helft van de lange letters (g, f en dergelijke) dat door PREYER het kommando-streepje genoemd wordt. Nu trouwde zij met een man, die een soort van PETRUCHIO uit SHAKESPEARE's *Taming of the Shrew* schijnt geweest te zijn, althans hij kuste de roede niet, maar sloeg de verzenen tegen de prikkels en leerde haar de bazigheid mettertijd af. En zie, — in haar huwelijk verloor zij langzamerhand uit haar schrift het kommando-streepje. Maar het merkwaardigste komt nog. Toen de oudste zuster trouwde, ging haar ambt van vrouw des huizes natuurlijk op haar jongere zuster over. En deze, die vroeger het kommando-streepje niet gehad had, wende zich, nu zij aan het hoofd stond, langzamerhand dat streepje in haar schrift aan.

Zulke verhalen bewijzen alleen, hoe iemand, die langen tijd zijn gedachten op één punt concentreert, en de waarheid van hetgeen hij voor waar houdt met hand en tand wil verdedigen, op den duur met betrekking tot dat eene punt een slagje van den molen krijgt, en ten opzichte van zijn stokpaardje niet het wetenschappelijk scepticisme toepast dat hij overal elders in praktijk brengt.

Het meer en meer veldwinuend steilschrift is een groot bezwaar voor het trekken van conclusies uit de richting der letters. Toch zijn er nog menschen genoeg die het ouderwetsche schuinschrift gebruiken, om de voorname hierop betrekking hebbende graphologische regel te vermelden. Die regel komt hierop neer: Gevoelsmenschen, sterk voor indrukken vatbaar, die niet veel aan zelfbeheersching doen en zich voordoen zooals zij zijn, schrijven schuin schrift. Hoe steiler het schrift is, des te minder laat de schrijver zich door zijn gevoel leiden, des te meer zelfbeheersching heeft hij, des te meer is hij verstandsmensch. Zelfs mag men uit achteroverliggend schrift besluiten dat er een neiging tot veinzerij aanwezig is.

Zijn er behoorlijke tusschenruimten tusschen de regels, zoodat zij goed van elkaar gescheiden zijn en niet in elkaar overgrijpen, dan wint daardoor het schrift zeer aan duidelijkheid. De schrijver bevljigt zich op duidelijkheid van uitdrukking, hij heeft een helder, regelmatig denkend hoofd. Wanneer echter, zonder dat het om plaatsbesparing te doen is, de regels zich in elkaar verwarren, zoodat de lange letters van den eenen regel zich vermengen met die van den anderen regel, dan ontbreekt die duidelijkheid van voorstelling, er is kans op verwardheid bij den schrijver.

Ziedaar een kleine bloemlezing uit de talrijke door PREYER opgegevene graphologische regels. Bij deze enkelen laat ik het, want ik kan het geheele boek hier niet excerpereen. Ik wilde alleen hen die zich voor deze studie interesseeren, aanduiden wat zij in dit boek hebben te verwachten. Maar zij zullen er nog meer in vinden dan alleen een reeks als onfeilbaar aangeprezen regels. PREYER tracht ook voor elk bijzonder geval den physio-psychologischen grond te vinden voor het verband tusschen handschrift en karakter. Daarin is hij echter niet altijd even gelukkig geslaagd. Overtuigend zijn, naar het mij voorkomt, zijne uiteenzettingen niet altijd. Meestal komt het neer op het zoeken naar meer of minder oppervlakkige analogieën tusschen het schrift en de bedoelde gemoedsaandoeningen of zelfs de woorden waarmee die gemoedstoestanden aangeduid worden. Van boven opene letters wijzen op openhartigheid; van boven geslotene letters op een gesloten karakter. Wie veel onnoodige strepen naar zich toe maakt, is een egoïst, en al dergelijke verklaringen meer. Of zulk een oppervlakkige overeenkomst den veronderstelden samenhang bewijzend verklaart, meen ik vooralsnog te mogen betwijfelen. Voorloopig ligt het interessante van PREYERS boek hoofdzakelijk, dunkt mij, daarin dat

het den lezer aanleiding geeft de door hem aangegeven regels aan de handschriften van bekende personen te toetsen. En wie dat doet, zal dikwijls PREYER gelijk moeten geven. Dat was althans mijn onderzinking.

Ten slotte wijs ik hen die zich voor deze zaken interesseeren, nog op een artikel in het Maart-nummer van het Engelsche maandschrift *the Nineteenth Century*, getiteld: »Written Gesture, door JOHN BOLT SCHOOLING. Deze schrijver legt vooral den nadruk daarop, dat oogenblikkelijke gemoedstoestanden zich, terwijl het algemeen karakter van het schrift overigens gelijk blijft, door kleine afwijkingen in den vorm en den stand der letters openbaren. Herhalen zich dan die toestanden dikwijls, dan worden het blijvende eigenaardigheden, en eveneens worden dan de bijzonderheden in het schrift blijvend. Dit is hetzelfde beginsel dat reeds vroeger door RIDERIT is toegepast om den samenhang tusschen gelaatstrekken en karakter te verklaren.
